

Gossecin sielunmessun takaa-ajo – ratkaiseva vihje löytyi musiikkikirjastosta

Olen etuoikeutettu musiikin harrastaja. Maalaispojan tie johti monen kiertotien kautta Pohjanmaalta kävelymatkan päähän Tampereen Metsosta ja sen 50-vuotiaasta musiikkiosastosta. Käytän Metson palveluja lähes viikoittain. Musiikkiosaston ilmapiiri on jo nautittava. Se palvelee musiikin harrastajia ja ammattilaisia hevimmästä rockista läpikuultavimpaan klassiseen. Kuitenkin sen keskellä voi kokea nykyisin niin harvinaisen *pianissimon* hengen. Jos tarvitsen jotain henkilökohtaista palvelua virkailijalta, musiikillinen ilmaisu voisi olla *presto*, joka *prestissimo*.

Mutta kuitenkin ikimuistettavin elämys musiikkikirjaston kyvystä palvella vie takaisin Pohjanmaalle. Musiikkiharrastukseni alkoi 1950-luvulla jazzista. Radion kautta tulivat tutuiksi Benny Goodman, Glenn Miller, Bix Beiderbecke ja tietysti Louis Armstrong. Sitten sattui korviini Franz Lisztin Es-duuri-konserton tummat alkutahdit. Sävellys vaikutti niin että jazz sai rinnalleen klassisen musiikin. Varsinainen lajivalinta täsmentyi syksyllä 1970, kun taas radio välitti nauhuriini Domenico Cimarosan Sielunmessun. Cantores Minores esitti messun sellaisella innostuksella, että musiikikseni tuli requiem.

Gossecin takaa-ajo

Requiem teki minusta diskofiilin. Mozart, Verdi ja Fauré saivat rinnalleen harvinaisempia nimiä. Berlioz'n Messe des Morts -levytyksen esitteessä kerrottiin, kuinka teoksen esikuvana oli ollut François Joseph Gossecin vuonna 1760 kantaesitetty suuri sielunmessu. Kuvaus tästä messusta oli muutenkin niin kiehtova, että siitä tietysti piti saada levy.

Tuohon aikaan vähänkään harvinaisemman levyn hankinta vaati aikaa, vaivaa ja kärsivällisyyttä. Tutkin kaikki käsiini saamani luettelot. Olin hankkinut itselleni saksalaisen Bielefelderin, englantilaisen Gramophonin ja ranskalaisen Diapasonin. Gossecin messusta mikään niistä ei tiennyt. Olikohan messu peräti vielä levyttämättä?

Ulkomaanmatkoilla jatkoin etsintää. Ei löytynyt Münchenistä eikä edes Lontoon jättimäisistä liikkeistä. Sitten tuli puhelu Helsingistä. Olin kertonut huoleni myös Fuga Oy:n ystävälliselle myyjälle. Etsitty oli nyt löytynyt amerikkalaisesta Schwannin luettelosta. "Tilataanko? Totta kai!"

Kului kuukausi, toinen ja kolmas. Lopulta vuosi. Kyselin välillä tilauksen perään. Viimein vastaajan äänestä päätin, ettei onnistu. Pitääkö tässä itse lähteä Amerikkaan?

En lähtenyt. Mutta taas kerran kävin silloisen asuinkuntani Alahärmän kunnankirjastossa. Koulukompleksin yhteyteen rakennetussa kirjastossa oli myös musiikkiosasto. Kirjastonhoitaja Juhani Saaren ansiosta siellä oli myös hiukan harvinaisempaa kirjallisuutta. Käsiini osui aivan sattumalta oudon näköinen *International Music Guide 79* -niminen kirja (The Tantivy Press, London 1979). Kirjassa esiteltiin musiikkitapahtumia ja alan kulttuuria laajemminkin eri puolilta maailmaa. Siinä oli myös musiikkiliikkeiden osoitteita. New Yorkissa liikettä pitävä Jimmy Dayton kertoi olevansa "world's foremost dealer of out of print L.P. records". Mitäpä jos etsimäni kuuluisikin näihin?

Tein sokkotilauksen. Schwannin luettelossa oli poikkeuksellisesti myös hinnat osalle tuotteista. Gossecin hinta oli 16 dollaria. Laitoin tilauksen mukaan 25 \$ ja jäin odottelemaan. Muutaman viikon kuluttua posti kantoi laatikkooni paketin. Upea 2LP, Gossecin Messe des Morts, oli saapunut Alahärmään. Samalla selvisi, miksi Fuga oli epäonnistunut hankinnassa. Levyn oli julkaissut University of Missouri Press. Suomalaisen toimijan hankintakanavat eivät nähtävästi ulottuneet suurten yhtiöiden ulkopuolelta tulevaan tuottajaan.

Tämä vuosikautia etsitty levy on edelleen kokoelmani harvinaisin helmi. Teos sinänsä on erikoinen. Se on ensimmäinen todellinen megarequiem. Suuret vaskiryhmät Pariisin Jakobinikirkon ylälehtereillä saivat kantaesityksen kuulijat melkein paniikkiin. Se oli säveltäjän tarkoituksin. Levytys on "world premiere recording", vaikka tätä ei levyn kannessa sanotakaan. Esittelylehtinen on lähes täydellinen. Siinä on tarkka kuvaus kantaesityksistä ja vielä päivämäärän tarkka luettelo kaikista messun esityksistä levytykseen saakka.

Euroopassa messusta on tuotettu sittemmin yksi LP-versio ja muutama CD-taltiointi. Teknisesti jälkimmäiset ovat tietysti erinomaisia, mutta ensimmäisen LP-version hohtoa ne eivät himmennä. Tapaus yllyttää laajempaankin arviointiin. Amerikkalaista kulttuuria pidetään usein pinnallisena viihdemössönä. Amerikassa on kuitenkin tehty vanhan eurooppalaisen musiikkikulttuurin syväkyntöä. Gossecin jälkeen on levytetty mm. Francesco Brusan Requiem (1767). Tämän urotyön teki San Francisco Girls Chorus vuonna 1998 levyllä *Music from the Venetian Ospedali*. Ja omaa tuotantoa tietysti.

Musiikkikirjasto osa verkostoa

Edellä kuvattu Gossecin sielunmessun takaa-ajo on tekniikaltaan diskofiilin historiaa. Internet on muuttanut kaiken. Painettuja jättimäisiä luetteloita julkaistaan edelleenkin. Niitä löytyy myös Metsosta. Luetteloiden laajuus on kuitenkin pienentänyt tekstin niin että lukija tarvitsee suurennuslasin. Reaaliaikaisuuden lisääntyvä vaatimus antaa netille korostetun aseman. Niinpä kirjastolaitos kokonaisuudessaan on avannut sähköiset yhteydet.

Keräilijälle netti on todellinen tehokanava hankintoihin. Aluksi se masensi, jopa järkytti. Kuvittelin kymmenisen vuotta sitten omistavani lähes kaikki julkaistut requiem-levytykset. Netti murskasi luulot. Paljon puuttuu ja koko ajan tehdään lisää. Hollantilainen Kees van der Vloed on koonnut sivuston www.requiemsurvey.org, josta ilmenee, että kyseistä sävellysmuotoa on olemassa noin 3100 noin 2000 säveltäjältä! Jo tällä uudelle vuosituhannella on sävelletty vajaat 300 uutta requiemia. Ei ole pelkoa harrastuksen näivettymisestä tai rajojen vastaan tulemisesta.

Musiikkikirjastojen rooli on edelleen tärkeä. Kirjallisuuden ja levyvalikoimien kautta harrastajalla tarjotaan mahdollisuus päästä pidemmälle työssään. Kysymys on myös taloudellisuudesta. Tilasin vuosikaudet Gramophone-lehteä, nyt voin lukea sen Metsossa. Sinne on tilattu myös alan parhaat julkaisut muualta maailmasta.

Palaan vielä pianissimoon

Kirjastoilla yleensä ja musiikkikirjastoilla erikseen on tärkeä kulttuuritehtävä. Merkitys ei ole aina tarjonnan laajuudessakaan. Kuvaamani Gossec-tapaus paljastaa, kuinka yksi – eikä varmasti eniten luettu – kirja voi jollekin muodostua huipputärkeäksi. Tärkeätä ei ole vain määrä vaan monipuolisuus. Tuo *International Music Guide 79* vei harrastustani eteenpäin vielä

toisellakin tavalla. Kirjan sivuilta löytyivät italialaisen Bongiovannin yhteystiedot. Liike on Euroopan suurimpia messumusiikin myyjiä ja tuottajia. Lähetin sinne tiedot kokoelmastani ja pyysin heitä informoimaan uusista levytyksistä sen ulkopuolelta. Yli 10 vuoden ajan sain tarjouksia teoksista, joita muuten tuskin olisin tavoittanut. Liirat muuttuivat sujuvasti säveliksi.

Tuon esiin vielä yhden aihepiirin, jossa musiikkikirjasto toimii ja voi toimia edelleenkin eturintamassa. Tarkoitan ilmiötä nimeltä taustamusiikki. Paljon on puhuttu tästä jatkuvasti laajenevasta ja yhä enemmän taustalta koko tilaan pyrkivästä melusta. Erityisen pettynyt olen ollut monien musiikkiliikkeiden käsittämättömään toimintaan. Musiikkikulttuurin ytimiin kuuluvissa liikkeissäkin soi ja kovaa. Äärimmäisenä pidän käytäntöä, johon törmäsin tamperelaisessa musiikkiliikkeessä. Oli sunnuntai ja itseni lisäksi paikalla oli vain pari asiakasta. Pyysin myyjää edes joksikin aikaa vaihtamaan taustamusiikin klassiseen ja samalla vähentämään volyyymiä. ”Meidät on ohjeistettu niin, ettei täällä soiteta klassista”, oli myyjän tyly vastaus. Ei myöskään desibelien vähentäminen onnistunut. Klassista musiikkia sentään suostutaan myymään, joskaan en tuon kokemuksen jälkeen ole kyseisessä liikkeessä vierailut.

Musiikkikirjastot osoittavat, että paras ympäristö musiikkikulttuurin käyttäjille on hiljaisuus. Toivon musiikkikirjastojen pysyvän tällaisina pianissimo-saarekkeina.

Aidoin musiikki nousee hiljaisuudesta.

Pentti Kauppi